

Η Ελλάδα στο διεθνή καταμερισμό εργασίας

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΣΗ

Του Ν. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ

Το μεγάλο άνοιγμα του ισοζυγίου πληρωμών και το αυξανόμενο εξωτερικό χρέος ήταν η «αντικειμενική» δικαιολογία που βρήκε η κυβέρνηση για να περάσει στην πολιτική της λιτότητας για τους εργαζόμενους, εναρμονιζόμενη πλέον με τη διεθνή καπιταλιστική πρακτική. Ωστόσο, πέρα από τις ανόπτες ιδεολογικές φλυαρίες για τα «παράγουμε λιγότερα απ' ό,τι καταναλώνουμε», κτλ., οι εξωτερικές οικονομικές σχέσεις θέτουν στο εργατικό κίνημα ένα πραγματικό πρόβλημα που ζητάει μια προγραμματική απάντηση: Η ρήξη με τη λογική της καπιταλιστικής αγοράς –σαν ουσιαστικό στοιχείο μιας εργατικής διεξόδου από την κρίση του καπιταλισμού– διαφοροποιείται αναγκαστικά στους τρόπους συγκρότησής της σε σχέση με το εάν πρόκειται για την εγχώρια ή τη διεθνή αγορά (και αυτό γιατί ο ανισόμερος χαρακτήρας της εργατικής κινητοποίησης μας κάνει να θεωρήσουμε σαν ρεαλιστικότερο ενδεχόμενο η εργατική πολιτική νίκη να περιοριστεί –για ένα τουλάχιστον διάστημα– σε εθνική κλίμακα). Όμως, όποια και να είναι τα ιδιαίτερα προβλήματα που θέτει η αντιμετώπιση της εγχώριας αγοράς, και οι παραγωγικές διαδικασίες που έχουν επιβληθεί από μια προχωρημένη διεθνοποίηση του κεφαλαίου –την οποία δεν πρέπει να δούμε απλώς σαν έναν καταμερισμό εργασίας που συμπληρώνεται με εμπορικές σχέσεις αλλά και σαν διεθνοποιημένες παραγωγικές διαδικασίες– θέτουν το πρόβλημα μιας πολιτικής αντιμετώπισης των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων με μια καταρχήν ανεξέλεγκτη, αν όχι εχθρική, διεθνή καπιταλιστική αγορά. Το πρόβλημα φυσικά δε λύνεται με μια αφηρημένη, ανεύθυνη και τελικά ουτοπική διακήρυξη υποστήριξης μιας πολιτικής αυτάρκειας τύπου Πολ Ποτ (με ό,τι αυτό συνεπάγεται...), ούτε βέβαια, από την άλλη, με την εξίσου ανεύθυνη γραφειοκρατική αντίληψη ότι μια απλή κρατικοποίηση θα μετέτρεπε τις προβληματικές παραγωγικές διαδικασίες σε καπιταλιστικά ανταγωνιστικές, χωρίς να θιχτεί δηλαδή η λογική της καπιταλιστικής αγοράς. Συμβολή σε αυτή την αναγκαία προσπάθεια επεξεργασίας της πολιτικής αντιμετώπισης των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων αποτελεί το άρθρο του Ν. Παντελάκη μέσα από την ανάλυση του σημερινού εξωτερικού χρέους της Ελλάδας.

Η υπερχρέωση της ελληνικής οικονομίας ήταν κατά την κυβέρνηση η σημαντικότερη αιτία που την οδήγησε να λάβει τα τελευταία δρακόντεια οικονομικά μέτρα για τη «σταθεροποίηση της οικονομίας», που θα έχουν σαν αποτέλεσμα την επιβολή σκληρής λιτότητας.

Είναι αλήθεια ότι το ελληνικό εξωτερικό χρέος στο τέλος του 1984 ήταν 13.488 εκατομμύρια δολάρια και σε πίνακα 160 χωρών κατείχε τη 15η θέση. (1). Η διάγκωση του εξωτερικού χρέους δημιούργησε, όπως είναι φυσικό, με τη σειρά της τεράστιες συναλλαγματικές δαπάνες για την εξυπηρέτηση του χρέους. Σαν ποσοστό του Α.Ε.Π. το εξωτερικό χρέος το 1984 καταλάμβανε ένα ποσοστό 5,5%. Από την

άλλη, αν παρακολουθήσουμε την εξέλιξη των δύο κονδυλίων που απαρτίζουν τις συνολικές ανάγκες εξυπηρέτησης του εξωτερικού δημόσιου δανεισμού, δηλαδή την πληρωμή αφενός για τόκους και αφετέρου για χρεολύσια (δηλαδή αποπληρωμή του δανείου), θα παρατηρήσουμε ότι ενώ το 1980 το ποσό για πληρωμή τόκων ήταν μικρότερο από το ποσό για πληρωμή χρεολυσίων, από το 1981 η σχέση αυτή αντιστρέφεται ραγδαία. Αυτό σημαίνει ότι από ένα σημείο και ύστερα οι ανάγκες για εξωτερικό δανεισμό διογκώνονται όχι μόνο από τις ανάγκες αποπληρωμής των παλιών δανείων, αλλά όλο και περισσότερο από την ανάγκη πληρωμής τόκων των παλιών δανείων. (2).

Για την αντιμετώπιση λοιπόν της κατάστασης, η κυβέρνηση αποφάσισε την εφαρμογή μιας σειράς μέτρων που αποσκοπούν από τη μια στη δραστική μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών και από την άλλη στη γενικότερη εφαρμογή μιας οικονομικής πολιτικής, που θα ικανοποιούσε τους δανειστές της Ελλάδας (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ΕΟΚ, Τράπεζες), ώστε να παραχωρηθεί στη χώρα ένα νέο δάνειο που τόσο πολύ έχει ανάγκη για την πληρωμή των παλιών δανείων.

Στα μέτρα περιλαμβάνονταν καταρχήν η υποτίμηση της δραχμής, κάτι που η ελληνική κυβέρνηση και στο παρελθόν είχε αναγκαστεί να κάνει, παρ' όλο που από το 1981 η δραχμή με τη μέθοδο της διολι-

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

σθηνσης όλο και έκανε την αξία της έναντι των άλλων νομισμάτων. Το μέτρο αυτό αποσκοπεί στην τόνωση των εξαγωγών, αφού τα ελληνικά προϊόντα γίνονται έτσι φθηνότερα στη διεθνή αγορά, άρα πιο ανταγωνιστικά. Το πρόβλημα, φυσικά, που ανακύπτει είναι ότι η αύξηση των εξαγωγών δεν είναι απλά συνάρτηση της τιμής τους, αλλά εξαρτάται και από άλλους παράγοντες όπως η προβολή και προώθηση του προϊόντος στο εξωτερικό. διαιρηματικές συμφωνίες κλπ. Η κυβέρνηση προχώρησε επίσης στην κατάργηση της ΑΤΑ σε μια προσπάθεια μείωσης του κόστους παραγωγής των προϊόντων. Και πάλι όμως, τα αποτελέσματα ενός τέτοιου μέτρου δεν είναι προφανή, αφού το κόστος του προϊόντος δεν εξαρτάται μόνο από το επίπεδο των μισθών, αλλά από μια σειρά άλλους παράγοντες που έχουν να κάνουν με τη δομή της ελληνικής βιομηχανίας, όπως παραγωγή προϊόντων με υψηλή τεχνολογία, κλπ. Γιατί τότε, πώς αλλιώς μπορεί να εξηγηθεί το γεγονός ότι χώρες με πολύ υψηλότερους μισθούς και καλύτερη κοινωνική πρόνοια καταφέρνουν να παράγουν φθηνότερα προϊόντα; Τέλος, η κυβέρνηση αποφάσισε περικοπή των δημοσίων δαπανών, πράγμα που θέτει στην ουσία υπό αμφισβήτηση την κοινωνική πολιτική της προηγούμενης τετραετίας (3).

Παρ' όλα όσα σήμερα ισχυρίζεται ο υπουργός οικονομικών ότι η Ελλάδα από μόνη της προσέφερε στην ΕΟΚ τους όρους που υπάρχουν στη συμφωνία, για την παροχή του δανείου των 230 δισ. δραχμών, η ουσία παραμένει, ότι οι όροι αυτοί είναι δυσμενέστατοι για τη χώρα και θέτουν την πορεία της ελληνικής οικονομίας στην κηδεμονία της ΕΟΚ. Με τους όρους αυτούς, η ελληνική κυβέρνηση ανέλαβε την υποχρέωση να μειώσει τον πληθωρισμό κατά το 1986 στο 15% και στα μέσα του 1987 να φτάσει το 10%. Η εξέλιξη των μισθών και ημερομισθίων να συμφωνεί με τον επιδιωκόμενο στόχο μείωσης του πληθωρισμού, η επέκταση των συνολικών εγχώριων πιστώσεων να μην υπερβεί το 17% το 1986 και το 13% το 1987, το δημόσιο χρέος να μειωθεί στο επίπεδο του 13% το 1986 και στο 9% το 1987, το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών να μειωθεί με στόχο τη σταθεροποίηση του συνολικού εξωτερικού δημόσιου χρέους.

Συμφωνήθηκε επιπλέον να μην τεθεί χρονικό περιθώριο εφαρμογής του συστήματος των προκαταβολών, αλλά θα εξετάζεται ανά τρίμηνο η πορεία της λειτουργίας του συστήματος των προκαταβολών και η Κοινότητα θα αποφασίζει για πιθανές μετατάξεις από τη μια κατηγορία στην άλλη. Τέλος, συμφωνήθηκε οι εξαγωγικές ενι-

σχύσεις να ισχύσουν για ένα χρόνο ακόμα (4).

Όπως φαίνεται, τα γεγονότα δικαιώνουν τους οπαδούς του «οικονομικού ρεαλισμού», αφού για την εξισορρόπηση των εξωτερικών συναλλαγών και τη σταθεροποίηση της δραχμής δεν υπάρχει όπως φαίνεται παρά μόνο μια λύση. Η λύση της μείωσης της κατανάλωσης που σημαίνει αποδοχή της ύφεσης και της ανεργίας.

Υπερχρέωση: Ένα φαινόμενο που δεν είναι μονάχα ελληνικό

Η Ελλάδα, όπως είδαμε έρχεται 15η στον πίνακα με τα χρέη 160 χωρών. Οι περισσότερες χώρες του τρίτου κόσμου μασίζονται από τα χρέη τους. Δεν είναι, όμως, οι μόνες. Πολλές χώρες του λεγόμενου ανατολικού συνασπισμού ή υπαρκτού σοσιαλισμού είναι κι αυτές υπερχρεωμένες, και μάλιστα σε μεγάλες τράπεζες των αναπτυσσόμενων καπιταλιστικών χωρών. Ακόμα και μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, όπως, οι ΗΠΑ είναι σήμερα χρεωμένες. Αυτό δε σημαίνει βέβαια ότι υπάρχει κάποια αναλογία ή σχέση ανάμεσα στα χρέη της ιμπεριαλιστικής μητρόπολης και των χωρών του τρίτου κόσμου. Κάθε άλλο.

Μεγάλη ανησυχία στους διεθνείς χρηματιστηριακούς κύκλους προκάλεσε το 1979-1980 το πολωνικό χρέος, όταν ξεπέρασε κάθε πρόβλεψη. Στη συνέχεια, μεγάλο πρόβλημα στην αποπληρωμή των χρεών τους αντιμετώπισαν η Βραζιλία και η Νότια Κορέα. Τέλος, το 1982-1983 το Μεξικό -χώρα που θεωρείτο από τις πιο σίγουρες, λόγω των αποθεμάτων της σε πετρέλαιο- φτάνει στα πρόθυρα χρεοκοπίας. Οι μεγάλες ιδιωτικές τράπεζες δυσκολεύονται να κατανοήσουν τη νέα κατάσταση που διαμορφώνεται σε παγκόσμιο επίπεδο, ανησυχούν και σταματούν κάθε νέα χορήγηση δανείων προς τις υπερχρεωμένες χώρες.

Για το πρόβλημα των χρεών, έχουν προταθεί κατά καιρούς διάφορες λύσεις, όπως η επαναδιαπραγματεύσή του, ή ακόμα και η απλή κατάργησή του, αφού όπως σήμερα φαίνεται ορισμένες χώρες έτσι κι αλλιώς είναι μαθηματικά εξακριβωμένο ότι δε θα μπορούσαν να τα εξοφλήσουν ούτε μεσοπρόθεσμα ούτε μακροπρόθεσμα. Εξάλλου, το πρόβλημα στην ουσία του είναι ελάχιστα οικονομικό, αλλά κυρίως πολιτικό, με την έννοια πως το οικονομικό κόστος θα μπορούσε να αναληφθεί από κοινού από όλα τα αναπτυσσόμενα κράτη σαν μια ελάχιστη συμβολή τους στην ανά-

πτυξη των χωρών του τρίτου κόσμου. Προς μια τέτοια κατεύθυνση θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν οι τεράστιες στρατιωτικές δαπάνες που σπαταλιούνται για τη διατήρηση της ηγεμονίας του ιμπεριαλισμού, ακριβώς πάνω στις χώρες αυτές για την περίπτωση που οι υπερχρεωμένες χώρες θα αποφάσιζαν να ακολουθήσουν ένα ριζικά διαφορετικό δρόμο ανάπτυξης, ο οποίος θα συμβάδιζε και με τη λογική της μη πληρωμής των χρεών.

Οι αιτίες ανάπτυξης της εξωτερικής εξάρτησης

Σημειώνουμε ότι η διεθνοποίηση του κεφαλαίου δεν είναι μια καινούρια τάση του οικονομικού συστήματος των τελευταίων δεκαετιών. Όμως το φαινόμενο αυτό πήρε μεγάλες διαστάσεις μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Το διεθνές εμπόριο εξελίχθηκε 1,5 φορές πιο γρήγορα από την παγκόσμια παραγωγή μέχρι την αρχή της κρίσης (5).

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

Μέσο ετήσιο ποσοστό αύξησης της παγκόσμιας παραγωγής του Διεθνούς Εμπορίου

1948-63	5%	7,5%
63-73	6%	8,5%
73-78	3,5%	4%

Ο πίνακας μας δείχνει ότι τα τελευταία χρόνια αυξήθηκε το μέρος που υπόκειται στις διεθνείς συναλλαγές. Σ' αυτή τη διεθνοποίηση, κυρίαρχο ρόλο έπαιξαν οι ιμπεριαλιστικές χώρες. Εκείνο που είναι χαρακτηριστικό της περιόδου και έρχεται μάλιστα σε αντίθεση με τις προηγούμενες, είναι ότι η διεθνοποίηση αυτή δε στηρίζεται στην ανταλλαγή των παραδοσιακών προϊόντων και σε κινήσεις κεφαλαίων. Το δυναμικό στοιχείο του διεθνούς εμπορίου είναι οι ανταλλαγές βιομηχανικών προϊόντων και ιδίως διαρκών καταναλωτικών και εξοπλιστικών αγαθών.

Η συγκεντροποίηση είναι μια φυσική τάση του κεφαλαίου. Έτσι, πολύ γρήγορα οι εθνικές αγορές αποδείχθηκαν πολύ στενές. Π.χ. μια αυτοκινητοβιομηχανία δεν μπορεί να είναι πραγματικά ανταγωνιστική αν δεν παράγει ένα εκατομμύριο αυτοκίνητα το χρόνο. Η ανάπτυξη των συναλλαγών συμβαδίζει με τη διεθνοποίηση της παραγωγής. Η μεγάλη ανάπτυξη του εμπορίου ανάμεσα στις καπιταλιστικές χώ-

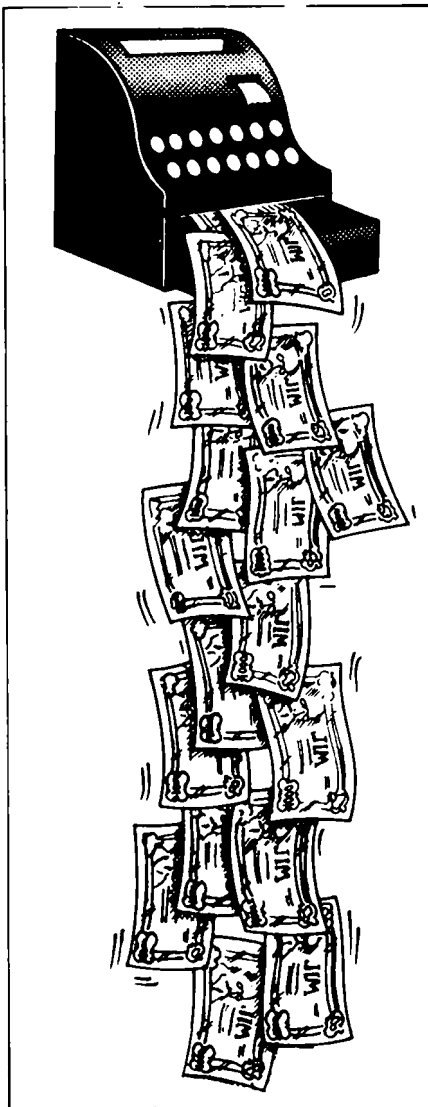
ρες, βοηθήθηκε από τις συμφωνίες όπως της GATT και της ΕΟΚ, καθώς και από τη σταδιακή εξαφάνιση των τελωνειακών συνόρων. Αυτή η ομοιογενοποίηση της αγοράς συνεπάγεται ότι οι συναλλαγές αυτές βασίζονται όλο και λιγότερο στη συμπληρωματικότητα της παραγωγής και όλο και περισσότερο στον ανταγωνισμό. Το άνοιγμα των συνόρων αντί να αντιπροσωπεύει ένα βήμα στην αρμονική συνεργασία, προκαλεί νέες αντιθέσεις. Ο νόμος της άνισης και συνδυασμένης ανάπτυξης αναπαράγει σε διεθνές επίπεδο τις αντιθέσεις του καπιταλισμού.

Η κρίση του νομισματικού συστήματος είναι η πιο καθαρή έκφραση αυτής της αντίθεσης. Έχει σαν ρίζα την αντίθεση ανάμεσα στη διεθνοποίηση της παραγωγής και στην ύπαρξη αυτόνομων κρατών-εθνών, που το καθένα διαχειρίζεται το δικό του νόμισμα. Ένα τέτοιο σύστημα αυτόνομων κρατών δεν είναι βιώσιμο, παρά μόνο εφόσον υπάρχει σύγχρονα μια κυρίαρχη οικονομία της οποίας το νόμισμα χρησιμοποιείται για μέτρο αναφοράς. Ένα τέτοιο σύστημα όμως δεν είναι σταθερό. Έχει διαρκώς την τάση σε άνιση εξέλιξη, που θέτει υπό αμφισβήτηση την ηγεμονία της κυρίαρχης οικονομίας.

Από την άλλη πλευρά δεν υπάρχει σήμερα κατάλληλο πλαίσιο που να επιτρέπει τον έλεγχο και να εναρμονίζει τις συμπεριφορές των επιχειρήσεων με τις απαιτήσεις του εθνικού νομισματός. Για να μη χάσει το εθνικό νόμισμα την αξία του, πρέπει η χώρα να μη γνωρίσει ένα μακροχρόνιο έλλειμμα στις συναλλαγές της. Αλλά, από ποιους πραγματοποιούνται οι συναλλαγές; Από τις μεγάλες καπιταλιστικές επιχειρήσεις που δε νοιάζονται καθόλου για τις ισορροπίες των συναλλαγών. Δεν τους απασχολεί αν πουλούν στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό ούτε ποια χώρα προμηθεύουν. Η εξωτερική εξάρτηση πηγάζει από την αναγκαιότητα του Κράτους να διαχειριστεί την αντίθεση αυτή. Τα στενά περιθώρια ελιγμών της οικονομικής πολιτικής καθορίζονται από την αναγκαιότητα να μη δημιουργηθεί μεγάλο ή διαρκές έλλειμμα στο εξωτερικό εμπόριο. Από την οικονομική πολιτική του ΠΑΣΟΚ της πρώτης τετραετίας, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι όταν μια χώρα καπιταλιστικά υπανάπτυκτη, προσπαθεί να ωθήσει μια αναπτυξιακή πολιτική ενάντια στο γενικότερο παγκόσμιο κλίμα και ρεύμα, τότε καταλήγει να αυξάνει τις εισαγωγές της, χωρίς να διεγείρει παράλληλα τις εξαγωγές. Το έλλειμμα διευρύνεται, το εξωτερικό χρέος αυξάνει και η δραχμή χάνει την αξία της. Εφόσον παράλληλα και ο πληθωρισμός είναι υψηλότερος από τις άλλες χώρες, η λογική κατάληξη θα είναι η υποτίμηση του νομισμα-

τος. Αλλά η υποτίμηση δεν αρκεί συνήθως για να αντιστρέψει την πορεία της οικονομίας. Εφόσον λοιπόν αναθέρμανση της οικονομίας δεν πραγματοποιείται άμεσα, δεν υπάρχει άλλη λύση από τη μείωση της εσωτερικής ζήτησης, δηλαδή με άλλα λόγια η επιβολή μιας πολιτικής σκληρής λιτότητας.

Είναι σαφές και κανένας δεν το αντικρούει σοβαρά, ότι η κύρια αιτία της ανισορροπίας που εμφανίζεται στο ελληνικό εξωτερικό εμπόριο, έχει σχέση με την κατάσταση που παρουσιάζει τις τελευταίες δε-

καετίες η ελληνική βιομηχανία και που είναι αποτέλεσμα της βιομηχανικής πολιτικής που ακολούθησαν οι διάφορες κυβερνήσεις μεταπολεμικά. Συγκυριακά, όμως, είναι αλήθεια ότι η οικονομική πολιτική του ΠΑΣΟΚ τα πρώτα χρόνια ωφέλησε τις εισαγωγές, ενώ παράλληλα η βιομηχανική παραγωγή παρέμενε ουσιαστικά στάσιμη. Αυτό εξάλλου εξηγεί και τη σημερινή από-

φασή της να εγκαταλείψει την προηγούμενη πολιτική της και να επιβάλει τη λιτότητα. Οι αδυναμίες της ελληνικής βιομηχανίας εντοπίζονται καταρχήν στον τομέα των ανταλλαγών. Οι Έλληνες καπιταλιστές αγοράζουν από τις ιμπεριαλιστικές метроπόλεις τον προηγμένο μηχανολογικό και ηλεκτρονικό εξοπλισμό που είναι αναγκαίος για τη λειτουργία των εργοστασίων τους και την ανάπτυξη της παραγωγής. Από την άλλη, η ελληνική βιομηχανία παράγει κυρίως παραδοσιακά προϊόντα, τα οποία προορίζονται για εξαγωγές στις χώρες της Μέσης Ανατολής. Στη διεθνή αγορά, η Ελλάδα παρουσιάζεται εξασθενημένη, όχι τόσο λόγω των υψηλών τιμών των προϊόντων της, που θα ήταν αποτέλεσμα υψηλών μισθών και κοινωνικών παροχών, αλλά γιατί δεν παράγει σύγχρονα βιομηχανικά προϊόντα. Μια αναπτυγμένη βιομηχανική χώρα, αντίθετα, μπορεί να πουλάει σε οποιαδήποτε σχεδόν τιμή το προϊόν της, υψηλής τεχνολογίας, γιατί αυτό είναι αναγκαίο και αναντικατάστατο για τις άλλες εθνικές βιομηχανίες.

Είναι σαφές ότι η αποδοχή του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας, οδηγεί στην αποδοχή των όρων του συναγωνισμού και άρα στην αποδοχή των κυρίαρχων κανόνων της παραγωγής. Όταν μια χώρα σαν την Ελλάδα αγοράζει πουκάμισα που φτιάχτηκαν στο HONG-KONG, νομιμοποιεί το ποσοστό εκμετάλλευσης των προλεταρίων που τα έρασαν και αυτή η νομιμοποίηση βαραίνει πάνω στο ποσοστό εκμετάλλευσης της χώρας που το εισάγει.

III Ποια προοπτική

Με τη διεθνοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων, η οικοδόμηση του σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα –αν υποθεθεί πως μπορούσε ποτέ να πραγματοποιηθεί– γίνεται ακόμα πιο προβληματική. Αυτή η διαπίστωση δε σημαίνει πως θεωρούμε ότι είναι αναπόφευκτο η σοσιαλιστική επανάσταση να επιβληθεί σύγχρονα σε όλα τα αστικά κράτη.

«Η εγκαθίδρυση ενός κράτους των εργατικών συμβουλίων, που θέτει σε λειτουργία μια δημοκρατικά σχεδιασμένη οικονομία που λειτουργεί όχι για το κέρδος, αλλά για την ικανοποίηση των αναγκών και που προστατεύεται από το κρατικό μονοπώλιο του εξωτερικού εμπορίου, σημαίνει τη ρήξη με την παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία, χωρίς όμως να μπορεί κανείς ν' αγνοήσει την ύπαρξη μιας παγκόσμιας καπιταλιστικής αγοράς, που εξασκεί σημαντικές πιέσεις στη λειτουργία του εργατικού κράτους, ούτε να αγνοήσει την αδυναμία των παραγωγικών δυνάμεων να

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

*αναπτυχθούν μέχρι το σοσιαλισμό περιχα-
ρακωμένες στα εθνικά σύνορα».*

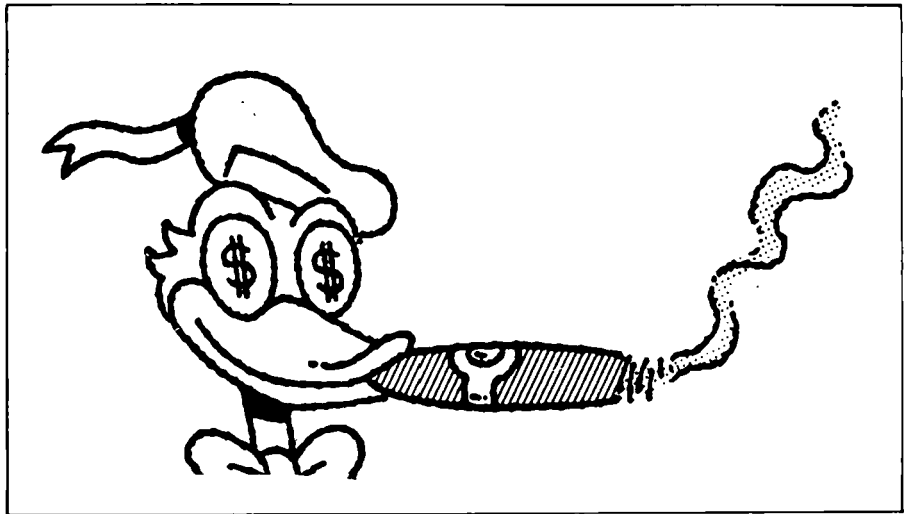
Η αφηρημένη αναφορά στο διεθνισμό, δε φτάνει. Πρέπει, χωρίς να υπάρχει λογικό ενός αντι-πλάνου, να δοθεί συγκεκριμένο περιεχόμενο στις εργατικές λύσεις και να προσδιορισθεί ο τρόπος με τον οποίο θα γίνει «η ρήξη με τη διεθνή αγορά». Αυτό δε σημαίνει ούτε ότι πρέπει να υποτιμηθούν οι «σημαντικές πιέσεις», που εξασκούνται διαμέσου των εξωτερικών συναλλαγών. Δε διαγράφεται εύκολα και μοιριάς το πρόβλημα της «εξωτερικής εξάρτησης». Ένα εργατικό κράτος δεν μπορεί να αγνοήσει την αναγκαιότητα ενός ισορροπημένου ισοζυγίου πληρωμών. Είναι απαραίτητη συνθήκη για την ταξική ανεξαρτησία του έναντι της διεθνούς ασπικής τάξης. Δεν μπορεί να υπάρξει σοσιαλιστική εμπειρία, σε ρήξη με τη διεθνή αγορά, χωρίς ταυτόχρονο έλεγχο και ισορροπία στις συναλλαγές.

Για οποιοδήποτε ρεφορμιστή οικονομολόγο «ρήξη με τη διεθνή αγορά» είναι έννοια ταυτόσημη με «κλείσιμο συνόρων και αυτάρκεια και συνεπάγεται οπισθοδρόμηση 2 αιώνων».

Όμως, κάτι τέτοιο είναι σχεδόν αδιανόητο. Αυτόματα, κανένα ελληνικό εργοστάσιο δε θα μπορούσε να λειτουργήσει εάν η χώρα σταματούσε τις εισαγωγές. Αρκεί να αναφέρει κανείς το απλό παράδειγμα της «ενεργειακής εξάρτησης» της χώρας, για να γίνει αμέσως κατανοητό το μέγεθος του προβλήματος. Η παραγωγή δεν μπορεί να δουλέψει χωρίς πετρέλαιο.

Διαβεβαιώνουμε αμέσως όσους προσποιούνται ότι σέβονται την ελευθερία του εμπορίου, στο όνομα της υπεράσπισης του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων. Εκτός καταστροφής, κατάρρευσης του διεθνούς εμπορίου, οικονομικού κραχ, πολέμου (υποθέσεις που δεν μπορούν να αποκλειστούν εκ των προτέρων) η ρήξη με την παγκόσμια αγορά που θα πραγματοποιούσε μια κυβέρνηση των εργαζομένων στην Ελλάδα, θα 'πρεπε καταρχήν να 'ναι πολιτική, οι οικονομικές επιπτώσεις της θα έπρεπε να είναι αναγκαστικά ελεγχόμενες και προοδευτικές μέσα στο χρόνο.

Καταρχήν, στη βάση μιας ρήξης με την εθνική ασπική τάξη, είναι αναγκαίο να σπάσει κανείς τα δεσμά αλληλεγγύης της ασπικής τάξης σ' επίπεδο ευρωπαϊκό και διεθνές. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα είναι ένα όργανο μιας πολιτικής, καπιταλιστικής ορθολογικοποίησης της αγροτικής και βιομηχανικής παραγωγής. Θα πρέπει λοιπόν η χώρα να βγει από την ΕΟΚ, ώστε να 'αναπτυχθούν και πάλι τομείς που καταδικάστηκαν από τους νόμους του κέρδους, αλλά που είναι αναγκαίοι για την ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών.

Με την ίδια λογική, το ευρωπαϊκό νομιματικό σύστημα θα πρέπει να εγκαταλειφθεί. Η φυγή των κεφαλαίων που θα προκαλούσε ο πανικός των εύπορων τάξεων, θα προκαλούσε την κατάρρευση της δραχ-

μής, αν εξακολουθούσαμε να σεβόμασταν τους σημερινούς κανόνες λειτουργίας της ΕΟΚ. Όσο οι αγορές πετρελαίου θα γίνονται υποχρεωτικά με δολάρια, μια κατάρρευση της δραχμής θα είχε σαν αποτέλεσμα την ανάλογη άνοδο του λογαριασμού των πετρελαιοειδών και των άλλων απαραίτητων εισαγωγών. Μόνο ο αυστηρός συναλλαγματικός έλεγχος και ακόμα περισσότερο, ενδεχόμενα μια απόφαση πιο ριζοσπαστική προσωρινής μη μετατροψιμότητας της δραχμής, θα μπορούσε να εμποδίσει μια τέτοια εξέλιξη. Οι ασπικές τάξεις των ξένων χωρών θα ανηδράσουν φυσικά γιατί δεν ανέχονται τέτοια μέτρα.

Στο μέτρο λοιπόν που η ελληνική οικονομία εξαρτάται από τις οικονομικές σχέσεις της με τις αναπτυγμένες δυτικές καπιταλιστικές οικονομίες, οι οικονομικές σχέσεις μιας εργατικής κυβέρνησης με τις χώρες αυτές, θα είναι κεντρικό πρόβλημα στο διάστημα που θα αναμένει την επέκταση της επανάστασης στην υπόλοιπη Ευρώπη. Σήμερα, η ελληνική βιομηχανία εξαρτάται από τις βιομηχανίες των αναπτυγμένων χωρών, κυρίως για τα εξοπλιστικά αγαθά και τις μηχανές που παράγουν μηχανές. Από την άλλη, μια κυβέρνηση στην υπηρεσία των εργαζομένων, θα πρέπει να πάρει μέτρα για να αντιμετωπίσει το τεράστιο εμπορικό έλλειμμα με τις χώρες αυτές, περιορίζοντας τις εισαγωγές προϊόντων που ήδη παράγει η ελληνική βιομηχανία.

Γιατί, διαφορετικά, θα αυξηθεί το εξωτερικό χρέος, θα περιοριστεί η αυτονομία στους οικονομικούς χειρισμούς της κυβέρνησης, και συνακόλουθα θα αναπτυχθεί ο

πληθωρισμός. Όλοι αυτοί οι παράγοντες, θα δημιουργούσαν προβλήματα σε ένα βαθύ κοινωνικό μετασχηματισμό της χώρας και θα βοηθούσαν τους σκόπους της αντίδρασης.

Στην περιπτώσή μας, δεν πρόκειται για ένα σύνθημα «εθνικιστικό», που έχει σαν αποτέλεσμα να φέρνει σε αντιπαράθεση τους Έλληνες και ξένους εργαζόμενους, αλλά πρόκειται για τα αναγκαία μέτρα που πρέπει να παρθούν για να υπερασπίσουν μια επαναστατική εμπειρία που έχει σαν στόχο να θέσει την οικονομία στην υπηρεσία των εργαζομένων, τελειώνοντας μια για πάντα με την εκμετάλλευση και την ανεργία. Φυσικά, αντί για αντιπαράθεση, ανάμεσα στους Έλληνες και Ευρωπαίους εργαζόμενους, όπου ο καθένας αισθάνεται αλληλεγγύης με τη δική του ασπική τάξη ενάντια στον άλλο, πρόκειται για την αλληλεγγύη των Ευρωπαίων εργαζομένων προς την κοινωνική κινητοποίηση των εργαζομένων στην Ελλάδα. Παράλληλα, θα πρέπει να καταργηθεί η μυστικότητα στις οικονομικές υποθέσεις, όπως είναι το εμπορικό απόρρητο, το τραπεζικό απόρρητο, το διπλωματικό απόρρητο και να διεξαχθούν στη δημόσιότητα όλες οι διαπραγματεύσεις. Να ανοιχθούν τα λογιστικά βιβλία, να καταγγελθούν τα διάφορα σχέδια διάλυσης τομέων ολόκληρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Να προταθεί και στις άλλες κυβερνήσεις η σύγχρονη και μαζική μείωση των ωρών εργασίας στην πάλη ενάντια στην ανεργία.

Η γενική κατεύθυνση λοιπόν, θα πρέπει να είναι η προσωρινή μείωση του εξωτερικού εμπορίου στην ελληνική οικονομία και να κατορθώσουμε να παράγουμε επί τόπου ό,τι είναι στρατηγικά αναγκαίο, ώστε ένας οικονομικός και τεχνολογικός αποκλεισμός να μην αποτελέσει ανυπέρθιτο εμπόδιο.

Από την άλλη, δεν πρέπει να ξαχνάμε ότι ο σοσιαλισμός δε χιζείται σε μια μόνο χώρα. Ο σοσιαλισμός προϋποθέτει αντίθετα την ανάπτυξη των διεθνών ανταλλαγών σε μια βάση ισότητας και χωρίς εκμετάλλευση, στα πλαίσια τουλάχιστον των Ηνωμένων Σοσιαλιστικών Πολιτειών της Ευρώπης. Αν η διεθνής απομόνωση μιας νικηφόρας επανάστασης δεν κρατήσει παρά μόνο μερικούς μήνες, τα μεγαλύτερα εμπόδια θα υπερπηδηθούν γρήγορα. Αλλά κάτι τέτοιο δεν μπορεί να προεξοφληθεί. Γι' αυτό, πρέπει να λάβει υπόψη του κανείς και την περίπτωση μιας μακράς περιόδου απομόνωσης και αστάθειας. Σε μια τέτοια περίπτωση φυσικά, μόνο μια γερή βιομηχανία, η οποία έχει αναπληρώσει τις υπάρχουσες ελλείψεις της, θα μπορούσε να ανταπεξέλθει στις εξωτερικές πιέσεις.

Ποια θα ήταν τα μέσα που θα έπρεπε κανείς να χρησιμοποιήσει σε μια τέτοια περίπτωση, για να αντισταθεί στην ανεπιθύηση της αστικής τάξης;

Καταρχήν, θα πρέπει μια πολιτική αναθέρμανσης της οικονομίας βασισμένης στην ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών και στην αλληλεγγύη με τους προλετάριους των υπανάπτυκτων χωρών. Μια τέτοια πολιτική δεν είναι ρεαλιστική, παρά μόνο εφόσον βασίζεται στην κεντρικά δημοκρατικά σχεδιοποιημένη οικονομία. Η επεξεργασία ενός τέτοιου σχεδίου οικονομικής ανάπτυξης, θα πρέπει να πραγματοποιηθεί, αφού γίνουν συζητήσεις στους κόλπους των εργατικών συμβουλίων σε όλα τα επίπεδα. Στη συνέχεια, να εφαρμο-

σθει κεντρικά και αυστηρά.

Η κοινωνικοποίηση όλων των μεγάλων βιομηχανικών και χρηματοπιστωτικών μονάδων είναι αναγκαίο, αλλά όχι επαρκές. Σήμερα, όχι μόνο πολλές μεγάλες επιχειρήσεις με εξαγωγικούς ή εισαγωγικούς τομείς είναι ακόμα ιδιωτικές, αλλά και στις κοινωνικοποιούμενες τίποτα δεν έχει αλλάξει από το 1981 σε σχέση με την ένταξή τους στην παγκόσμια αγορά. Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θέλει να περιορίσει το εξωτερικό εμπόριο, αλλά δεν καταφέρνει να εξαναγκάσει τις κοινωνικοποιημένες επιχειρήσεις να υιοθετήσουν μια τέτοια προοπτική.

Αντίθετα, μια πραγματική προοπτική ρήξης, θα έπρεπε καταρχήν να επιβάλει κρατικό μονοπώλιο στο εξωτερικό εμπόριο. Το σύνολο των αγορών και των πωλήσεων προς το εξωτερικό του κοινωνικοποιημένου τομέα, θα έπρεπε να υπάγεται σ' ένα ενιαίο φορέα που θα συγκέντρωνε τις εισαγωγές και τις εξαγωγές όλων των επιχειρήσεων που εμπορεύονται με το εξωτερικό. Ο φορέας αυτός θα εξασφαλίζει να έχουν οι κοινωνικοποιημένες επιχειρήσεις συγκροτημένη πολιτική στον τομέα εισαγωγών-εξαγωγών, που να συμφωνεί με τους στόχους του πλάνου. Θα ήταν σε θέση να φέρει σ' επαφή τους εισαγωγείς ενός κράτους με τις αντίστοιχες επιχειρήσεις στην Ελλάδα που παράγουν το ανάλογο προϊόν. Θα αποφάσιζε για την προτεραιότητα του ενός ή του άλλου προϊόντος, σε σχέση με τις κοινωνικές ανάγκες που εκφράστηκαν στη διάρκεια επεξεργασίας

του σχεδίου. Εφόσον η χώρα θα διαθέτε περιορισμένα συναλλαγματικά αποθέματα, και εφόσον δεν μπορεί να επιτρέψει στον εαυτό της να υπερκρεώνεται, θα πρέπει να γίνουν ορισμένες επιλογές. Έτσι, ένας τέτοιος φορέας θα μπορούσε να περιορίσει τις εισαγωγές πολυτελών αγαθών που κυρίως ικανοποιούν την κατανάλωση των πολύ υψηλών εισοδημάτων.

Συγχρόνως, θα πρέπει να αποφασίσει σε ποιούς τομείς θα πρέπει οι εισαγωγές να αντικατασταθούν από εγκώρια παραγωγή. Το κράτος τότε θα αποφάσιζε να αναπτύξει τους τομείς αυτούς, ιδρύοντας νέες βιομηχανίες. Τέλος, να επιδιώξει διακρατικές συμφωνίες ανταλλαγής προϊόντων.

30/11/1985

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Οικονομικός Ταχυδρόμος 10/10/1985. Π. Κλαυδιανός. Εξωτερικό χρέος 15η η Ελλάδα στον πίνακα των 160 χωρών.
2. Οικονομικός Ταχυδρόμος 6/6/1985. Π. Κλαυδιανός. Α. Παπαγιαννίδης. Το κεντρικό πρόβλημα του ισοζυγίου πληρωμών και το εξωτερικό δημόσιο χρέος.
3. Απν 25/10/1985. Β. Γιακνή. Μέτρα λιτότητας «Συμφώνως με δόλωσιν του Ν. 105».
4. Κέρδος 16/11/1985 και 19/11/1985. Οι όροι της ΕΟΚ για το δάνειο. Και δάνειο 230 δισ. πήραμε από την ΕΟΚ.
5. Critique Communiste Απρίλιος 1983. Contrainte exterieure et rupture avec le capitalisme.

«ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ»

Δίμηνη Έκδοση

Εκδίδεται από το «Σύνδεσμο Φίλων της Μαρξιστικής Συσπείρωσης»

Διευθύνεται από Συντακτική Επιτροπή

Διεύθυνση: Οικονόμου 15, Εξαρχεια

Υπεύθυνη Έκδοσης:

Σ. ΒΩΒΟΥ

Ζαν Μορεάς 15, ΤΤ 117/41 Αθήνα

Φωτοστοιχειοθεσία

Φωτογραφικό ατελιέ:

ΑΡΧΕΤΥΠΟ

Διδότου 28, Τηλ. 36.37.162

ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

Σ. Γοργογιάννης - Κ. Φερέτος

Ζωοδόχου Πηγής

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Γραφτείτε συνδρομητές: Για 6 τεύχη 600 δρχ.

Συνδρομή υποστήριξης: 1.000 δρχ. (Ταχυδρομική επιταγή)

Πού θα βρείτε τη «Μ.Σ.»

ΑΘΗΝΑ: Κεντρικά βιβλιοπωλεία, Περίπερα οδού Ακαδημίας, Κάνιγγος, Πολυτεχνείου, Πλ. Κολιάτσου,

Πλ. Αμερικής, Ηλ. Σταθμός Μοσχάτου.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κεντρικά βιβλιοπωλεία

ΓΙΑΝΝΕΝΑ: Στα γραφεία του «Τυφλοπόντικα», οδός Ζέρβα 3, Βιβλιοπωλείο Δωδώνη.

ΝΟΕΜΒΡΗΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1985

ΤΕΥΧΟΣ 6 - ΔΡΧ. 100

